Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень рускімі і лацінскімі літэрамі.

Адрэс рэдакціі і адміністраціі: **Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.**

Цэна з перэсылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к., на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За границай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. —2 р., 3 мес. —1 р. Перамена адрэсу — 20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспадэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто ея прысылае. Можна такжэ падпісаць проззішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдаціі. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад.

Год VII. 5 (18) ліпня (юля) 1912 г. № 27.

Вільня, 5 (18) ліпня 1912 г.

Мінскі губэрнатар гэтымі днямі загадаў, каб Гарадзкая Дума, каторая робіць спісок выбаршчыкоў у Гас. Думу ад Мінска, запісывала, да якой націі кожын выбаршчык належыць: да расейцоў, ці да палякоў. Ня першы гэта раз— дый не ў адным Мінску гэтак вядзецца, што ў нашай старонцы ўсё насяленьне дзеляць на расейцоў і палякоў; аб беларусах, адвечных жыхарох гэтай зямлі, не было ніколі ўспаміну: іх бытцым зусім не бачылі... І калі пры выбарах у Трэйцюю Думу гэтак сама дзялілі на дзьве палавіны наш народ, запісаўшы праваслаўных у „расейскую“ курыю, каталікоў—у „польскую“, дык гэта можна было растлумачыць тым, што беларусоў офіціальна не лічылі за асобны народ.

Прайшло ад апошніх выбароў пяць лет, і за гэты час беларусы зрабілі вялікі крок уперад. Усё болей і болей народу падае голас, што яны беларусы; будзіцца ад сну вёска і мястэчка; нарастае новая, національно-сьведомая беларуская інтэлігенція. Справа беларускаго адраджэньня—гэта работа не малой жмені людзей, а вялікае, ўсенароднае дзела І ўжо зусім маўчаць аб беларусах, „не бачыць“ іх—нельга.

Вось чаму у прыказе мінскаго губэрнатара ёсць успамін і аб беларусах: тамака ўжо ясна гаворыцца, *каб беларусоў-католікоў запісывалі „у палякі“, а беларусоў-праваслаўных далучылі да расейцоў*.

Мы не раз і не два тлумачылі, якую крыўду беларусам робіць такі раздзел жывога народу. Цяпер толькі прыпомнім, шмо гэта ёсць работа тутэйшых „патрыотоў“ і „націоналістоў“ с кампаніі Скрынчэнкі, Ковалюка, Солоневіча і т. п., каторые падбіваюць нашых адміністратароў кідаць сілком беларусоў-каталікоў у абоймы польскіх націоналістоў, каб пасьля цягнуць „цёмные“ грошы бытцым-то дзеля абароны тых жэ беларусоў-каталікоў ад... апалячываньня!

Поруч з гэтым нельга не падзяліцца з нашымі чытачамі другой весткай—больш вясёлай. Вось, міністэрство народнай асьветы пастанавіло, каб у гімназіях, поруч з навукай расейскай граматыкі, знаёмілі вучнёў з граматыкай і асобеннасьцямі гутаркі („нарѣчія“) *беларускай і украінскай.* Ведама, дзеля гэтаго патрэбны кніжкі да навукі, але іх ешчэ німа, дык міністэрство аб'явіло конкурс і за найлепшы учэбнік назначыло награду. І цяпер падыймаецца пытаньне, хто возьмецца за такую работу? Ёсць пакуль што толькі адзін вучоны—прафэсар Карскі, каторы ўжо шмат працы палажыў дзеля навучнай разработкі беларускай граматыкі і сваімі трэмя вялікімі томамі („Бѣлоруссы“) палажыў моцны фундамэнт для будучай беларускай філологіі; навучным пазнаньнем беларускай мовы іншые вучоные пачалі займацца нідаўна, і больш ніякіх вялікшых прац аб нашай мове мы не бачым. Выходзіць, што апрача гэтых некалькіх людзей німа каму ўзяцца за пісаньне учэбніка беларускай мовы, і на іх мы ўскладаем сваю надзею, бо толькі праўдзівы, сумленны вучоны, каторы навуку ставіць вышэй, чым палітыку, здалее даць добры учэбнік беларускай мовы.

С пытаньнем аб учэбніку падыймаецца і пытаньне аб навуцы украінскай і беларускай мовы у універсытэтах: бяз гэтаго вучыцелём у гімназіях цяжка будзе споўняць сваю новую павіннасць. І на гэта міністэрство павінно звярнуць асаблівую увагу.

Хаця мы ня думаем, каб тое знаёмства вучнёў 4-го класу з украінскай і беларускай гутаркай было пастаўлена шырэй, усё-ж такі думка міністэрства мае тое значэньне, што прымусіць філологоў звярнуць больш увагі на нашу мову і больш людзей возьмецца да працы над навучнай разработкай яе.

За апошні тыдзень.

З Расеі.

Лета ўжо ўсюды запанавало: кінуў сваю работу і Гас. Савет. Кінуў, хаця багата законоў, каторые Дума даўно ўжо зацьвярдзіла, асталіся неразгледжэнымі. Цікава тое, што тые законы, каторые вышлі з Думы у апошніе дні яе жыцьця, як закон аб Холмшчыне, аб ваеннай службе, аб новай асыгноўцы на ваенны флот 503 мільёноў руб., Савет зразу жэ разглядзеў і зацьвярдзіў. Затое такіе важные законы, як закон аб валасным земстве, аб земскім самоўпраўленьні ў Донскай обласьці і Архангельскай губэрні, аб назначэньні, колькі гадзін павінны працаваць прыказчыкі у гандлі, і іншые, хаця іх Дума зацьвярдзіла раней асталіся, як кажуць, пад сукном.

Ва ўсім гэтым поступовые газэты бачаць „палітыку“: Гас. Савет аказаўся больш „правым“, чым Дума, і глядзеў на думскіе законы, як на лішне „левые“. Вось ён і пастанавіў адлажыць да Чацьвёртай Думы, бо мае надзею, што яна лягчэй прыстане на пераробкі і папраўкі Савета. Надзею гэта дае Савету тое, што сёлета за выбары ўзяліся востра сьвяшчэнікі па загаду Сыноду: у іншых губэрнях архірэі абвесьцілі, што будуць караць сьвяшчэнікоў, каторые не паедуць на выбары. Ужо цяпер кажуць, што калі работа гэта пойдзе акуратна, дык можна спадзявацца ў Чацьвёртай Думе больш сотні дэпутатоў-сьвяшчэнікоў.

Рэвізія у Бодайбо сэнатара Манухіна неяк дагэтуль не зрабіла парадку і не завела тых перамен, без катарых рабочые ў ленскіх капальнях ня хочуць працаваць. Праўда, гаспадары капальнёў прыстаюць на тое, каб у дагаворах з рабочымі зрабіць некаторые перамены, але с тым, каб новые кантракты былі напісаны да 1 верэсьня 1913 году; а рабочые на гэта сваей згоды не даюць, бо калі скончыцца сіла кантрактоў у сенцябры, дык ў тым часі німа як выехаць з Бодайбо: восень у Сыбіры вельмі дрэнная, і дарогі німа. Апрача таго гаспадары хочуць каб рабочые падпісаліся, што па старых кантрактах на суд гаспадароў пазываць ня будуць. Вось рабочые і маняцца ўсе разам і не чэкаючы канца рэвізіі выехаць з Бодайбо; яны нездаволены, што дагэтуль дзержаць у вастрозі іх дэпутатоў, каторых арэштавалі ешчэ перад разстрэлам.

З Одэссы пішуць, што тамака ізноў аддалі пад суд 18 інтэндантоў, ў тым ліку аднаго палкоўніка, трох падпалкоўнікоў і іншых. Паступовые газэты, кажучы аб гэтым, прыпамінаюць словы дэпутатоў, каторые, калі у Думе ішла гутарка об асыгноўцы 502 мільёноў руб. на новы флот, даводзілі, што гаспадарка казённым дабром скрозь дрэнна нарыхтавана, і радзілі Думе грошы не даваць.

З заграніцы.

Як мы ўжо пісалі, у Турэччыне з дня на дзень чэкалі новай рэволюціі, каторую маніліся падняць афіцэры, нездаволеные палітыкай цяперашніх загадчыкоў гасударственнаго жыцьця. Але ўсё неяк зразу супакоілося: туркі паказалі, што грамадзянская сьведомасць у іх стаіць так высока, як ніхто ня думаў. Перш на-перш, убачыўшы нездавольства народу, падаўся ў адстаўку ваенны міністэр і вышэйшые ваенные чыны. Поруч з гэтым і афіцэры, што падгатаўлялі паўстаньне, абвесьцілі, што яны будуць сядзець спакойна, бо пакуль ідзе вайна з італьянцамі ўсе туркі павінны забыцца аб сваіх крыўдах, кінуць хатніе сваркі і ісьці проці ворагоў сваей бацькоўшчыны, не шкадуючы жыцьця свайго.

У тым жэ часі не кідаюць проб вярнуць трон скінутаму каралю яго прыяцелі у Португаліі. Маючы багата грошы, яны кантрабандай прывозяць з-заграніцы аружжэ, збіраюць гурткі з людзей вышэйшых станоў і нападаюць на тые гарады, дзе менш войска, вернаго народнаму правіцельству. Але гэта ім не удаецца: іх усё разбіваюць.

Новую завіруху ў Кітаі можэ выклікаць здарэньне, каторае прылучылося гэтымі днямі. У вёсцы Чына, недалёка ад Расейскай граніцы, народ напаў на адзін дом, дзе было больш сотні расейцоў, і шмат пазабіваў. С чаго гэта пай-

Думы ў чужыне.

Горэ мне цяжкае, горэ безсчаснаму!
Сэрцэ ўсё жаліцца, плачэ, баліць.
Хочэцца к сонейку цёпламу, яснаму:
— Хоць бы убачыць!— Ўсю цягасьць зваліць.

Доля мая, што мяне узбагаціла,
— Думак, жаданёў і сэрцэ дала,
Недзе гама́н з маім шчасьцем утраціла,
З горэм падняла і мне падала.

Што там на перэдзі, што там незнанае,
Што там са сдзекам мяне, сьцеражэ?
— Скрытна-варожжае, з страхам чэканае,
Можэ і блізка на нейкай мяжэ.—

Толькі не сьмерць,—не аб ёй няспакоюся;
Сьмерць гэта што! Гэта дар для усіх.
Прыйдзе то час і я з ёй заспакоюся
Збыўшыся болёў і думак сваіх.

Іншае горэ душу абціжарыло,
(Камень цяжэйшы на сэрцы ляжыць).
Дні майго разквіту мглою абдарыло,
Ў жыцьці што дзенне за мною бяжыць.

— Доля мая, гэта доля гаротная,
Сэрцэ мне дало, наўчыло любіць
Дый прысудзіла яна-ж адваротная
Век у сіроцтве, ў выгнаньню пражыць.

Што мне жыцьцё, хоць бы самае краснае?
— Волі німаю! Ў няволі жыву.
Гэтае нуднае быцьце уласнае
Сьмерцьцю страшэннаю з болем заву.

Сокалам вольным і з пташшай гульлівасьцю
Як бы здаецца адсюль паляцеў...
Нельга і думаці,—доля бяз міласьці
Варту паставіла. Вораг абсеў.

Беднасць—ня горэ саўсім мне безскарбнаму.
Я багацей, замажней, за другіх.
І ні зайздрошчу багацтву тых марнаму
Досіць з мяне бедных злыднёў маіх.

Покі варушацца рукі скарэлые,
Праца мне будзе, на радасць на сьмех.
Злотам багатые, сэрцам знішчэлые,
Трутні ня мецьмуць гэткіх уцех.

Што мне багацтво? Бяз грошы, бяз золата,
Быў-бы магнат я, кароль, багатыр,
Там, дзе пад націскам роднаго молата
Жыцьце куецца у глыб і у шыр.

Жыцьце куецца і сонцэ ўздымаецца,
Сьвету праменьня ліецць з гарыні,
З доўгаго сну дзе народ прачыхаецца,
Побыту шчаснаго сьвецяць агні.

Там, дзе цяпер ешчэ сілы нячыстые
Жыцьце карэжаць, па свойму вядуць.
Дзе ўстрэпбнулісь дубы густалістые
І на курганах нямоўчна гудуць.

Можэ і я з сваёй слабаю сілаю
Там працаваці-бы крышку памог;
З гэтаю працаю шчыраю, мілаю,
Сьмерці спаткаў бы спакойна парог.

Можэ... А можэ не ўбачыці гэтаго?
Можэ суджона тут век мне пражыць?
Дні адзіноты, сіроцтва без сьветнаго,
Грудай каменьняў ў душэ валачыцца.

Страшна мне гэта і ўсё-ж не ядынае
Так паваліласся, гняце ў шыбіне.
— Ёсць жэ горшая мука—што сынам я
Быць перэстану сваей старане.

— Памяць ня доўгая, любасць ня вечная;
Сырасць, безлюднасць,—іх трудна нясьці;

шло, німа ведама. Ведама толькі тое, што Расейскі урад загадаў свайму паслу у Пэкіне дабівацца цьвёрда, каб кітайскі урад цяжка пакараў вінаватых.—Як бы там ні было, а усё-ж такі гэтае здарэньне поруч с палітыкай Расеі ў Монголіі шмат зашкодзіць добрай згодзі між Расеей і Кітаем. І адгэтуль можа ўдэрыць ваенны гром.

З жыцьця Англіі.

Лета—гэта час уселякіх з'ездоў. Вучоные, палітыкі, дiпломаты, грамадзкіе працаўнікі, каторые ўвесь год безупынна заняты сваей працай, ў летку маюць перадышку і ў гэтым часі збіраюцца пагукаць аб сваіх справах, падзяліцца думкамі. Гэтак вядзецца па ўсіх краёх.

Асаблівую увагу звертае на сябе з'езд прэдстаўнікоў унівэрсытэтоў, параскіданых па ўсей Англіі і яе заморскіх землях (калоніях). Ён крыху аткрывае тую завесу, за якой хавецца прычына шпаркаго развіцьця культуры ўсяго англійскаго народу, ад катарай залежыць і шчасьце і доля яго.

Паказываецца, што цяпер ў Англійскай імпэрыі ёсць 53 унівэрсытэты, а ешчэ гадоў 80 таму назад іх было ўсім-усяго 8—акурат гэтулькі, як цяпер у Расеі. Чаму-ж так скора расьце іх лік? На што патрэбны тые тысячы людзей, што кожын год канчаюць вышэйшые навукі? Атказ на гэтые пытаньня і даў на з'ездзі лорд Розбэры.

Англія—гэта старонка, ў катарай ад найдаўнейшаго часу ёсьць парлямэнт, катарая упраўляецца выбарнымі ад народу найлепшымі людзьмі. Калісь на ўсю дзержаву, раскінуўшуюся па ўсім сьвеці, быў адзін парлямэнт: ён ўсім загадываў. Але жыцьцё кожнай калоніі, кожнай асобнай правінціі так не падобна да жыцьця другіх, выяўляецца ў такіх асобенных формах і праявах, што—хоч-ня-хоч—прыходзілося англійскаму ураду даваць асобным правінціям і калоніям правы упраўляцца самім—праз сваіх асобных дэпутатоў, каторые ўжо ня едуць у цэнтральны англійскі парлямэнт, а збіраюцца у сваей старане і гэтак складаюць свой провінціяльны парлямэнт. Знаючы добра жыцьцё сваей старонкі, ведаючы, чаго ей трэба, гэткіе провінціяльные парлямэнты патрапілі найлепей кіраваць свае справы, і затым—што усе нацыі, падўластные Англіі, шыбка і добра развіваліся, даходзілі высокай культуры і багацьця і цяпер дужа крэпка прывязаны да Англійскай дзержавы, пад каторай ім жывецца добра. Такіх парлямэнтоў у Англійскіх землях больш дваццаці; у аднэй Аўстраліі іх сем.

Але для самоупраўленьня канечне патрэбны людзі з вышэйшай навукай. Як у нашых земствах больш карысьці дае той, хто больш ведае, больш вучыўся, так сама і ў працы парлямэнту і уселякіх грамадзкіх устройств, дзе народ сам сабе гаспадар, без эдукаваных людзей абыйсьціся нельга. Кіраваць цэльнай правінціей, цэльным гасударствам—гэта вялікая і трудная работа, ня кожнаму даступная. Вось чаму пры развіцьці самоупраўленьня у Англіі з'явілася страшэнная патрэба вышэйшай навукі, і лік унівэрсытэтоў узрос так, як нідзе.

Практыка Англіі вельмі цэнная: яна паказывае, што для падняцьця кожнай нацыі і кожнай старонкі патрэбна поўная воля развіцьця нацыянальнай культуры, высокая прасьвета і самае шырокае самоупраўленьне. Толькі тады, калі гэтые тры варункі споўнены, ўся энэргія і духоўная сіла народу кіруецца не на змаганьне, не на сваркі, а на творчэскую культурную работу, ад каторай падыймаецца сусьветная культура. Ў такой культурнай рабоці ўсіх падвластных нацый—сіла і моц кожнай дзержавы

Н.

Чаму у нас цукер дораг?

Цукер—адна з найбольш пажыўных рэчэй. Гэта ня выдумка, што ў іншых краёх кормяць цукрам сьвіней: дзе ён танны, там запраўды ня ўжываюць на корм. Дый у нас выраб цукру ня лішне дораг: цукроварням, як палічыў Л. Юровскій (гл. „Вѣстник Европы“, Май, 1912 г.), абходзіцца ён гэтулькі, што яны маглі-бы аддаваць пуд цукру—сярэднім лікам—па 1 р. 75 кап.—1 р. 90 к. Чаму-ж ён у нас гэтак дорага прадаецца, што, купляючы гуртам, за рафінад плацяць па 4 р. 55 к., а за пясок—3 р. 85 к. пуд?

На гэта ёсць дзьве прычыны. Першая—вялікі акцыз: 1 р. 75 кап. бярэ казна с кожнаго пуда цукру. Вось, Гас. Дума пастанавіла, каб заместа 1 р. 75 к. бралі акцызу роўна 1 рубель. Гэткім парадкам цукер павінен быў бы патаннець блізка на 2 кап. на фунце. Але Гас. Савет думскі закон аткінуў.

Другая прычына—тое, што міністэрство фінансоў кожын год само назначае, колькі агулам можна выпусьціць на прадажу ў Расеі цукру і колькі мае выпусьціць кожын завод. Вось гэта і ёсць важная прычына даражыні. Ведама, што калі фабрыка ідзе поўным ходам, калі вырабляе чым-болей тавару, дык і самы выраб танней абходзіцца, і тавар можна аддаваць за меншую цэну. Але цяперашняя раскладка іншым заводам не дае прадаваць поўным ходам, а тады выраб цукру даражэе: у некатарых цукраварнях пуд цукру абходзіцца самім—паводлуг рахунку Г. Е. Афанасьева („Вѣстн. Фин.“ 1908 г. № 46)—да 2 рублёў 29 кап.

Праўда, ня гледзячы на раскладку, цукраварні выробляюць болей цукру, чым назначэна для прадажы ў Расеі. Гэтак ад 1901 да 1906 году такой лішкі давалі цукраварні ў год—сярэднім лікам—3 мільёны пудоў; ад 1906 да 1911 г. лішкі было ў год ужо каля 17 мільёноў пудоў. Гэту лішку заводы прадаюць заграніцу за танную цэну, бо на яе акцызу ўжо німа; і затым-то бачым, што заграніцай наш цукер (пясок) прадаецца па палавіну танней, чым у нас.

Трэба ведаць ешчэ адно. Цяпер і заграніцай нельга нашым фабрыкантам прадаваць гэтулькі цукру, як ім хочацца: робіцца гэта затым, каб заграмічным фабрыкантам не было конкурэнціі. Такім парадкам ізноў ёсць задзержка. Проці гэтаго агранічэньня выступаюць нашы дiпломаты, але скасаваць яго не удаецца.

Прыймаючы ўсё гэта пад увагу, прыходзіцца сказаць вось што Надзея на панiжэньне цэны цукру ня ў тым, каб болей прадаваць заграніцу, а ў тым, каб народ яго у нас купляў больш, бо гэта і для здароўя яму карысна. А каб гэтаго дайсьці, трэба, каб цукер патаннеў,—значыць, трэба даць заводам поўную волю выпускаць столькі цукру, колькі хто хочэ, а поруч з гэтым паменшыць акцыз. Калі-б акцыз паменшылі з 1 р. 75 к. да 1 р., калі-б заводы аддавалі цукер за такую цэну, як заграніцу, дык і у нас за фунт цукру плацілі-бы на 4—5 кап. танней, чым цяпер ды нават казна убытку бы ня мела: купілі бы цукру шмат болей, як цяпер

Г. Б.

З нашай мінуушчыны.

(Станы у старой Беларусі).

Час усё перамяняе. І на абшары беларускіх зямель ў меру як плыў час наступалі розные пераменны. Адно аджывало і уступаючы мейсца другому сходзіло са сцэны жыцьця, паўставало новае—лепшае не заўсёды, але заўсёды іншае.

Цяпер калі мы паглянем на грамадзянство, якое заселяе нашу старонку убачым розные нацыі і станы (сословія), але паўтысячы лет таму назад гэтаго не было. Скрозь па ўсей старонцы жыў адзін беларускі народ а „чужаземцы“ і „заграмічнікі“ былі толькі: „розным абычаем прыблые людзі“, каторые „гасьцілі“ у нас. Яны не адбывалі „земскай павіннасьці“ і ня мелі дзеля гэтаго ніякіх правоў. Што ж датычэ „лаўных родзічоў“, зямлі беларускай, то яны не зналі блізка да XV сталецьця раздзелу на станы ў сягоняшнім значэньню. Стан, палажэньне у грамадзянстве залежало не ад таго, чым быў бацька, або дзед, але ад таго—якую павіннасць для гасударства выпаўняў даны чалавек. Няволі асабістай нашы прадзеды не зналі кром людзей узятых на вайне ў няволю і то толькі ў першым калене. Палажэньне у грамадзянстве залежало ад рабочай сілы сямьі, роду, калі семья, апрача рук патрэбных да працы на зямлі, магла даць ешчэ рукі і да меча, займала вышэйшае палажэньне, была баярскай. Ды і сама баярская служба была гэтак цесна звязана з зямлёй, што яна не называлася іначэй, як толькі „земскай службай“.

Земская служба у ўдзельны пэрыод Беларусі дзялілася глаўным чынам на дзьве катэгорыі, з нялічэнымі адценкамі з верху у ніз і з нізу у верх: на „цяглых людзей“ і на „баяр“. „Цяглы чалавек“ гэто, не нявольнік, не падданы панскі, але поўнапраўны грамадзянін з малой рабочай сілай і з малой „земскай службай“. „Цяглые людзі“ адбывалі падводную павіннасць для гасударства, правілі дарогі і замкі, складалі дань на замак. „Цяглы чалавек“ меў малую рабочую сілу і мала ад яго вымагалі „земскай павіннасьці“.

„Служба баярская“ была большая. Ад службы баярскай вымагалі ня толькі, каб той, хто сядзеў на „баярскай службе“, даваў аружнаго чалавека на вайну, але ешчэ ставіліся да яго і вымогі сельскагаспадарскаго характэру: каб хата баярская была на два канцы „с сьвятліцай“, каб велася трохпольная сыстэма севаабароту, каб ён сам не напіваўся публічна і др. Як за неакуратнасць у гаспадарцы, ці службе земскай, так і за благіе паступкі баярына перамешчалі на меншую, горшую, „цяглую службу“ і наадварот цяглы акуратны чалавек мог заўсёды узяць „баярскую службу“. Гэткім парадкам станоў у сягоняшнім значэньні у старой Беларусі не было, усё залежало ад таго якую хто адбываў павіннасць.

Самае слова „служба“ не азначало павіннасці, але участак зямлі. Каб ясней сабе уявіць гэткі парадак, мы павінны прыпомніць еш-

Мо, пажэгнаўшыся з старым на вечна я,
З шляху звярну, па другім каб ісьці.

Страшна мне нават аб гэтым і згадываць,
Страшна і думаць, і я не хачу.
Толькі ж надзеі німаю, чым зрадаваць
Сэрцэ. І сьлёзы ссушыць у вачу.

Вось у чым горэ бедзязе безчаснаму,
Вось чаму сэрцэ маё так баліць,
Вось чаму хочацца к сонейку яснаму.
— Хоць-бы убачыць—тым цягасць зваліць.

———

Цяжка мне, праўда. Ці-ж трэба мне жаліцца?
Цяжка-ж другім—іх мільёны усіх,—
Жыцьце іх рушыцца, бьецца іваліцца,
Гінуць надзеі і думкі у іх.

Многа на сьвеці усякаго творыцца!
— Многа хто вершаў аб гэтым злажыў—
Часам паслухаеш, хто разгаворыцца,
Бог яго ведае як ешчэ жыў?

Біўся з неправўдай, з бядой і гаротаю,
Сэрцэ у попел нешчадна спаліў,
Сілы ўсе страціў у бойцэ з цямнотаю
Кроў не рахуючы! Кроў сваю ліў!

Што-ж тады плакаць мне маладзейшаму?
Я-ж не прайшоўшый пуціну сваю:
Сэрцэ асталося. Не, весялейшаму
Трэба мне быць, а я плачу—пяю.

Алесь Гарун.

Сон Анупрэя.

Лёгка зрабілося на сэрцы старому рыбаку Анупрэю, бо ён ухітрыўся цішком ад жонкі перэгнаць на гарэлку колькі залатовак, ды пераліць у глотку гэтак шпарка, ажно галава ходырам пашла. Дзеля гэтаго ён сьмялей, як заўсёды атправіўся на нач на балота паставіць венцеры на шчасьце. Праўда зыбаўся ён у чоўне ад выпіўкі, як тонкая бярэзіна ад ветру, але нічагусенькі: уладзіў ён ўсё як мае быць і вылез на берэг.

На высокім пагурку, каля пня перэвярнуў ён свой човен, разлажыў вялікае огнішчэ са старых карчоў, накрыўся кажухом і лёг.

Ня чуў ён, як у блізкай пасецы зазвілі маладые ваўчаты, як зашаптаў жудасны бор над сумнай, адзінокай пусткай, не бачыў, як кругом яго, бытцым запаленые серчыкі поўзалі купальскіе чэрвячкі: ён храпеў на ўсе застаўкі.

Сон падобен да сьмерці, але Анупрэю толькі сьнілося, што ён памёр. Адпеялі яго. Жонка галасіла, як мае быць, хаўтуры уладзіла па людзку, не паскупіла ні выпіўкі, ні закускі. Пахавалі яго бытцым пана якога у глыбокую яму, засыпалі пяском і—квіта, пане Мікіта!...

Не пасьпелі ешчэ людзі і з могілак зыйсьці, як прыляцелі крылатые, белые анёлы, падхапілі яго, як лёгкую саломінку і панясьлі на суд да самаго Бога.

Бачыць ён—Бог сядзіць на высокім пасадзе, пры ім стаяць усе сьвятые, а кругом на цыпачках ходзяць пісары і падпіскі, якраз, як у воласьці.

— Вось ён!—сказалі анёлы і падвялі Анупрэя бліжэй да Бога. Ажно лапаткі у Анупрэя задрыжэлі, як калісь то перад земскім. Жартачкі!

— Прачытайце мне, што ён за чалавек?—сказаў Бог.

Ходырам пайшла ўся каманда пісарчукоў рыцца па шафах і сталох; рылі, рылі і знайшлі.—Ёсць! І адзін спрытны грэмзака падаў паважнаму, сурьёзнаму сэкрэтару тонкі сшытак. Спужаўся Анупрэй, думаў ён, што вось, на безгалоўе, падаткі у яго будуць спаганяць, бо

чэ тое, што у старой Беларусі не было асабістай ўласнасьці на зямлю. Усе землі лежачые ў граніцах волaсьці належалі да ўсей воласьці, былі грамадзкай, агульнай ўласнасьцю, пабітай на цяглые і баярскіе „службы“.

Калісь мы ешчэ вернемся да больш абшырнаго разгляду гэтай, справы, а пакуль што ніхай гэты кароценькі нарыс паслужыць паказам таго, як багата наша гісторыя рознымі формамі і можэ хоць каго нібудзь заахвоціць узяцца за працу над нашай мінуўшчынай.

Власт.

Навакол..

Сьнягі, ляды,
абруз жуды,
на заўсягды,
на вечны час
ляглі.

Гара, скала,
Наўкол легла
і узрасла.
— Паўскайны пас
зямлі.

Узрос на ёй
вялізаў хвой,
туману з мглой
прытулак, лес
стары.

Прадзіўны мур
нярушных хмур,
як той каптур
на бор узлез
з гары.

І сонца сьвет,
здалёка, з гэт,
нябёс прывет,
ня здужыць к нам
дайсьці.

Адны вятры
праз хмар муры
лятуць з гары,
праз лес тойсам
гусьці.

І разам з ім
на жах благім
і добрым, ўсім,
тужлівы сьпеў
вядуць:

„Засьні, засьні,
„у ноч ўсе дні
„перэмяні
„і нас ня гнеў,
„ня гудзь.

„Скалей, як лёд
„на сотні год
„і сэрца лёт
„спыні. Вярні
„да сну.

„А сонца сьвет,
„здалёка, з гэт,
„з нябёс прывет
„—мана.Жэні
„ману.

„Жэні. Раі
„тых дум спыні
„і жаль счаі,
„і кінь з пяшчот
„у цемнь“.

„На сьвет адны
„твае паны
„і вартаўны
„табе пачот,
„—то-ж мы“.

А. Г.

Сыбір.

З Беларусі і Літвы.

(Ад ўласных карэспандэнтоў).

Вільня. Згарэла найбольшая ў краі фабрыка паперы Шварца з усімі машынамі і запасамі. Гадавы абарот фабрыкі—мільён рублёў. Шкоды заяўлена 500 тысяч руб. Застрахавана фабрыка на 300 тысяч рублёў. Асталося без работы 300 работнікоў.

Г. **Вілейка** (пав), Віленск. губ. 14 чэрвеня тут у гмаху Вілейскаго Грамадзянскаго Сабраньня быў спэктакль для дзяцей. Пасля прадстаўленьня тэатральнаго твору: „*Кукольный переполохъ*“ дзеці сьпевалі, дэкламавалі і танцавалі на сцэні. Паміж другімі вершамі адна дзяўчынка добра прадэклямавала — „Я-б хацела“... Цёткі і на біс другі верш гэтак сама Цёткі. Дзяўчынку ўсе шчыра в талі.

М. Г.

Вязынь, Віленск. губ. вілейск пав. Хоць толкі і чуеш ад усюль пра народную цемнату і горэ, пра нешчасьце ад гарэлкі, гэтаго страшэннаго нашаго ворага, але ужо як у Вязыні і каля Вязыні гарэлка шкодзіць, дык здаецца нідзе гэтак ня шкодзіць. Напрыклад, каля сёмухі мястэчковые дзяцюкі напіўшыся сталі біцца з Хвалькоўскімі і адзін з мястэчка нізашто усунуў другому у бок нож, а цяпер недзе цягаецца, мусі каб не папасьці пад суд. Гэтым-жэ самым часам у Папяцічох на вечарынцы Апанас Р. гуляючы кадрылю сапануў нажом папяціцкаго дзяцюка. За што? а як кажуць, „з ласкі на пацеху“. Апанаса за гэта чуць выпусьцілі жывога і ён цяпер кажэ, „што усіх перэбярэ“, і відаць праўда: нідаўна ён прыйшоў у лес пад Папяцічы і прагнаў папяціцкіх дзяцюкоў з работы.

Нідаўна-ж рыбчанскі плытнік, ды рыбчанскаго-ж моцна раніў нажом у Вільні. Адзін пры сьмерьці ляжыць у бальніцы, а другога прывялі у ланцугох. Сэрцэ баліць, як паглядзіш, што нідзе кругом німа нават паміж сваімі людзьмі, ані хаўрусу, ані якога добраго дзела. Усе па аднаму — і на другіх пазіраюць, як на зьвяроў. Узяць хоць бы Вязынцоў. Колькі ужэ пра іх гаварылося, а ім хоцьбы што. Колькі, бывае, возьмуць за што небудзь грошы, дык вы думаеце, добрые людзі, што яны пойдуць па што небудзь патребнае? Хавай Божэ! Каб вязынцы, ды калі што людзкае зрабілі. А на што ж манаполька, ды піўная! Гэтак, ешчэ у восень сабралося чэлавек пяць, ці дзесіяць (відаць захацелі выпіць) і прадалі волхі, каторые расьлі на берэзі рэчкі, а грошы, ведама, прапілі. Будуць шкадаваць вязынцы, як праз гады тры рэка заліе сенажаць „Гарадкі“, бо як сядзелі волхі, дык у тым мейсцы берэг не размываўся. І можэ прыдзецца сынам плаціць грошы, каб асушыць „Гарадкі“. А якімі грашамі высушаць? Ці ня тымі, што узялі з азярэцкіх за пашу у „Клінцаве“ і за правоз дрэва праз шнуры, ды хучэй прапілі, каб „ня муліліся“, бо ведама усё у парадку: і ў „Клінцаве“ земля валяецца, і сваей пашы німа, і садок па мястэчку дзе-недзе... ды усяго і не пералічыш.

І сьмех, і грэх, братцы!

= 12 чэрвеня у Сенішчах павесілася кабета, каторую, як кажуць, надта біў мужык. Без маткі асталося шасцёра дзетак.

Мікалай Мокры.

Крайск, Вілейск. пав. Блізка па ўсей крайскай воласьці зьявілася нейкая мошка, каторая зьедае ярыну, найбольш гарох. Нашы селяне кажуць: гэта саранча, але я ім казаў, што гэта не саранча, а так нейкае паганае стварэньне. Усе вельмі баяцца, каб часам ня выела яна усей ярыны.

= Ужо каля нас начынаюць касіць сенажаці, зрасьлі у двая проці леташняго. Жыта сёлета на гнаёх добрае, а на лубіне не самавітае. Ярыны позные добрые, а ранные прапалі ад халадў і дажджоў Дажджы і цяпер, дзякаваць Богу, часта даведываюцца.

А. Петр—віч

В. **Стайкі**, Вілейск. пав, Крайскай. вол. Тут згарэло ад пяруна неколькі халодных будынін і тры хаты; усей вёсцы згарэць не дапусьціў вялікі дождж з градам, каторы затое папсаваў пасевы.

Стаецкі.

Г. **Дзісна**, Віленск. губ. Я, будучы у Дзісне, пацікавіўся, чым займаецца тутэйшая маладзеж. Пазнаёміўшыся з маладымі хлопцамі, я іх спытаўся:

— Што робіце вольным часам? А мне атказал: „Эт, што тут рабіць у нашай Дзісне, апроч што у карты пагуляем больш і рабіць німа чаго“. — А ці часта-ж вы гуляеце? — „Розна бывае: адны — што вечэра гуляюць сабраўшыся, а іншые і па тры начы не сьпяц“. — А дзе-ж вы гуляеце? — „Як калі; бывае, што дзэ небудзь у хаці, а найбольш у номеры, бо там спакайней: і муха вады не замуціць“.

Гэтак пагаварыўшы с хлопцамі, зацікавіўся я, што робяць тутэйшые дзеўчаты і вось, пазнаёміўшыся з аднэй, пытаюся: Ці вясёла у вас і што робіце у сьвяты? А яна кажэ: „Ды што ёсць у нас рабіць? разы тры шерагонім па вялікай вуліцы ды і ў хату. Хлопцы у нас у карты гуляюць, а дзеўчаты ходзяць, якбы згубіўшы што, чаго ніколі знайсці ня можна, гэтак і плыве час“. — А ці чытаюць у вас газэты і якіе газэты найбольш тут чытаюць — „А, я добра ня ведаю; хлопцы, то чытаюць, а якіе, хто іх ведае, — а з дзеўчат газэт у нас ніхто не чытае“.

Сумна слухаць гэткіе весткі, мае вы браткі; няўжо-ж у вас усё ужо зроблена, што кажэце: німа што рабіць? На якой-жэ вы дрэні траціце свае сілы і здароўе, каторае вам дадзена для карыснай працы? Ці ж ваш розум гэтак нізка упаў, што вы сабе ня можэце прыдумаць разумнейшай і карыснейшай забавы апрача карт? Вы — маладзеж, цьвет свайго народу, вы павінны быць сьветачамі, што сьвецяць у цемні, якая вас акружае; а вы, заместа гэтаго, самі сееце цемнь і слюнявасьць. Ці ж вы гэтак нізка упалі, што апрача ідзіоцкай гульні у карты ўжо пазбыліся ўсіх іншых ідэалоў? Калі, можэ, маё пісаньне пападзе вам у рукі, пэўне вы не ўпадабаеце, але ж праўда заўсёды вочы коле. Прасіў-бы я вас кінуць гэту непатрэбную работу, каторая цягне з вас сілы, здароўе і забівае апошніе праблескі інтэлігенцыі, ды пагружае вас у балота усё далей і далей. Вы ж самі разумееце, што гэта дарога не для вас, для маладзежы, каторая арлiным вокам павінна да сонца шлях мерыць! Самі калісь абдумаецеся і пажалееце сцертых прахам дзён, але ці ня позна тады будзе?...

Праежджы.

З гродзенскай губэрні. Цяжкое жыцьцё нашаго беларуса, а цяжкое дзеля таго, што наш народ цёмны, а ад цемнаты усякае нешчасьце здараецца. У яго і зямліца блага родзіць, хлеба мала, скацінка нішчэмная і не дае малака, і кабылка благая, дзеці мізэрные і мруць, сам ён скура ды косьці, апратка на ём ў латах — уся дзіравая, хатка яго сырая, халодная у тры маленькія ваконцы як толькі галаву

якраз гэткіе паперыны бывала вураднік валок с сабой, як за падаткамі прыежджаў, алэ барджэй усхапіўся, што гэта-ж ён ужо нябошчык і супакоіўся...

— Чытай! — загадаў Бог.

І пачаў пісар чытаць з самаго пачатку, як калісь то Анупрэй быў ешчэ пастушком у благога гаспадара, як гаспадар яму косьці цёр...

Слухаў, слухаў Анупрэй і дзіву даўся: — Спанатрыў такі ўсё! Хацеў ён сказаць, але ў час стрымаўся.

Ціха было у небі, усе прыслухаліся, як пісар чытаў:

—... І быў Анупрэй заўсёды спакойны, паслухняны, не краў, не сварыўся. Усе яго крыўдзілі, а ён маўчаў... Чужы хлапец краў яблыкі с панскаго саду—лупцэвалі Анупрэя... Самые цяжкіе работы загадывалі рабіць Анупрэю... Анупрэю на палудзень хлеба не давалі, Анупрэй вячэру прапусьціў, Анупрэй маўчаў, калі яму балело. Не пажаліўся ён і тады, як хатка яго згарэла... Ніхто ня ведаў калі яго сямейка душылася посным шчаўём бяз хлеба... У каго каня укралі — у Анупрэя. У каго кароўка здохла — у Анупрэя. У каго воўк авечэк пабіў — у Анупрэя. Каго ў воласць на работу выправілі — Анупрэя. Дрэнна жылося яму, а ён нават баяўся самому Богу пажаліцца на гаротнае жыцьцё сваё... баяўся, бо благіе людзі надта напужалі яго... баяўся, бо усе з яго сьмеяліся і ён думаў, што і ў Бога ён горшы за ўсіх...—Не плакаў ніколі: я горшы за ўсіх—думаў ён... Таптали твар яго гразнымі ботамі, зьдзекаваліся над ім... Часам кроў з вачэй лілася, сарцэ было ранена, твар скрыўлены быў ад страшэннай болі, а ён маўчаў, бо што-ж,—думаў ён сабе,—ці я маю вартнасць якую, каб мяне шанавалі?... І да апошняй мінуты ён аб сваей крыўдзе нікому слаўца не сказаў, і гэтак Богу душу атдаў...

Змоўк пісар.

—. Сынок мой! прашэптаў Бог і шэпт той чуцен быў з аднаго канца сьвету да другога канца і добрые вочы Божые напоўніліся сьлезамі.

— Сынок!.. прагаварыў ён гэтак жаласна, што нават сам Анупрэй, чуць не заплакаў з жалю...

Усе сьвятые плакалі, а пісары і пісарчукі тые, то ужо даўно у рукавы сморкаліся.

І лёгка зрабілося Анупрэю на душы, нават лягчэй чым тады, калі ён раз да сыта абаранкоў наеўся..

— Першае мейсцо паміж сьвятых займаеш, Анупрэй!.. сказаў Бог.

— Скажы, Анупрэйка, чаго ешчэ хочэш, дамо!

Анупрэй толькі патыліцу чухаў. Неяк ён усё сваё жыцьцё маўчаў, ажно язык яго зрабіўся бытцым пяціпудовая вага...

— Кажы, кажы! Ня бойся! казаў Бог.

— Дзякую, Божухна, за ўсё! — асьмеліўся атказаць Анупрэй, але калі ўжо гэтак, дык загадай Сорцы, каб яна кожну раніцу давала мне чарку гарэлкі і селядзец!...

Апусьціў галаву Бог. Спахмурнелі сьвятые.

— Ці ты здурнеў?...

— Ці ты ачмуцеў?...

Шэпталі яму пісары і падпіскі. А чэрці ў пеклі, пад іcподам, страшэнна рагаталі...

. . . .

Прачнуўся Анупрэй с перэляку с туманом у мазгах ад учэрашняй выпіўкі. Вогнішчэ даўно пагасло. Над высокай соснай закаркалі вароны і недзе далёка у вёсцы забрэхалі сабакі.

Анупрэй пацягнуўся раз, другі і, ўстаўшы, спіхнуў човен у ваду і паехаў вытрэсаць венцеры.

Змітрок Бядуля.

прасунуці; вечна ён посціп, ўсяго баіцца, перад кожным шапку знімае і нізка кланяецца, а калі здарыцца ў яго цяжкае горэ, то на Бога нарэкае, і чухае патыліцу і залівае сваю бяду манапалькаю. А манаполька, як пакуса, ў кожнай вёсцы у баб прадаецца. А захварэе, барані Божэ, ў хаці, хто-колечы, то клічуць знахара, шэптуна, бо дохтара ці хвейчэра і з лучынаю, як кажуць, не знайдзеш: на дзьве воласьці адзін хвейчэр, а ў казённай аптэцы, што стаіць у воласьці, усяго знайдзецца на 20 тысяч населеня фунт рыціны, унція хіны, трохі соды і ешчэ чагось. Ня дзіва, што наш цёмны беларус звертаецца да знахароў. Гэтак колькі дзён таму назад ў аднэй бабы в. Гошэва Кобрынскаго павету захварэло дзіця. Баба, ня доўга думаючы, паехала да знахара ў вёску Жабэр. Знахар быў добры чмут і зумеў бабу адурыць і кажэ: „Земля, мая ты галубка, трэбуе дані і нічога не парадзіш, трэба ей даці, бо ўжо даўно яна брала тое, што ей прыналежыць“. Баба спалохалася і стала прасіць знахара памагчы гору, а знахар сваё кажэ. У беднай бабы душа, як кажуць, ў пяткі улезла, халодны пот закапаў па твары, ў вачу сталі слёзы. „Ратуй, дядзюхна! застагнала баба, і тыц яму ў руку тры рублі і пляшку гарэлкі. Знахар памарматаў, пашэптаў і кажэ: „Зрабі нябога дамавіну дзіцяці“. Ад гэтых слоў баба загаласіла. „Цыт, кажэ знахар. У гэту дамавіну палажы асоваго кала і закапай на магіліцах. Прыйшоўшы да хаты, скліч людзей, суседоў і выдай баль, як на вясельлю, нічога не шкадуй і ніхай людзі пьюць і ядуць“. Баба гэтак і зрабіла, аддала на гарэлку апошніе грошы, напекла мяса і зрабіла баль. Сабраліся суседзі, папілі і паелі ў ахвоту. Ведама, хто адкажэцца ад дармоваго пачастунку. На другі дзень пастушкі угледзілі сьвежу магілу і адзін з іх прасунуў кіём яе. Кій на дзьве пядзі прасунуўся ў сьвежу зямлю і стукнуў ў века дамавіны. Цікавые пастушкі, нічога не кажучы, рукамі адграблі пясок, дасталі дамовіну адкрылі яе і за месцэ трупа дасталі з труны асоваго калочка.

Вось ў нашых вёсках якая цемната.

Калі ты наша Беларусь ўваскрэсьнеш, калі цябе асвеціць яснае сонейко навукі, калі ты разарвеш тые ланцугі, каторые многа лет дзержаць цябе ў цемнаце. Я хаця стары чэлавек, але не трачу надзеі, што на нашай сьвятой Беларусі загарыць ясным полымем навука, што сьвет ва ўсе цёмные куты загляне і прабудзіць беларусоў ад доўгаго сна. Нам толькі трэба больш школ і навуку на нашай беларускай мове, бо расейская мова, хаця і культурная, але для нас малазразумелая і дзеля гэтаго сельскіе грамацеі не ахвотна чытаюць расейскіе кнігі. Кожная нація любіць сваю мову, свае обычаі і сваю бацькоўшчыну.

Верны сын Беларусі
стары дзьед Міхась

Магілеў (губ.). Ў сяле Барсуках, за 18 вёрст ад Магілева, чатыры невядомые разбойнікі забілі сьвяшчэніка Ноўскаго. Прычыны душагубства загадковые. Разбойнікі нічога не ўзялі, а зараз жэ паўцекалі.

М. **Ляды**, Могілеўск. губ. горэцк. пав. Сёлета у нашым мястэчку „працуе“ варажбіт хіромант (што з рукі варожыць). Усім і кожнаму ён суліць доўгае жыцьцё, шчасьце і багацтва, ведаючы прыказку: „абецанка - цацанка, а дурному „радасць“. І з гэтай радасьці дурные людзі сыплюць і сыплюць яму у грамадны кішэнь свае гаротные медзякі.

О, Беларусь, калі ты адумаешся, пасьвятлееш, калі недапусьціш розным ашуканцам здзекавацца над сабой?

Саўка К—ль.

З усіх старон.

Пецербург. Правіцельство у цыркуляры да губэрнатароў загадало прыскорыць работу з выборчымі спіскамі і каб гэту работу скончыць да 8 жніўня (аўгуста). Праект, каб склікаць Думу у студні (январэ) сустрэў супраціўніка ў асобе першаго міністра. Глаўным пунктам правіцельственнай праграмы у Чацьвёртай Думе будзе праект закону каб аблажынь усіх падаходным падаткам.

= Пецербурскіе газэты пішуць, што 15 жніўня выйдзе наказ аб роспуску Трэйцяй Думы. Між 15 верэсьня і 1 кастрычніка адбудуцца выбары ад селян і упоўнамочэных ад дробных і сярэдніх землеўласьнікоў. Між 15 і 25 кастрычніка (окцябра) пачнуцца выбары у гарадох і па другіх курыях. Аткрыецца Чацьвёртая Дума 12 лістапада (наябра) Работы у Думе пачнуцца 1 сьнежня (дзекабра).

Курск Курскі губэрнатар забараніў почці прыймаць для перасылкі падпішчыкам паступовые (прогрэсіўные) газэты. Што край, то абычай.

Одэса. Папечыцель школьнаго округа Шчэрбаков хацеў завясьці роты „пацешных“ дзеўчат з вучэніц мейсцовых школ, але начальство у Пецербурзе ня згодзілося на гэто, лічучы не патрэбным збольшываць ваенны дух у жанок.

Севастопаль. У ваенна марскім судзе пачалі разбіраць справу 16 матросоў броненосца „Іван Златауст“, абвінавачэных за падбіваньне матросоў да паўстаньня. Справа разбіраецца пры зачыненых дзьверах і працягнецца колькі дзён. Будынак суда пільнуе войско і паліція.

Армавір. Паведамляюць, што на будоўлі армавір-туапсінскай чугункі забаставалі работнікі. Прычына забастоўкі тая, што работнікам два месяцы не плацілі заработкоў. Заместа грошы ім выдавалі квіткі у крамы падрадчыка, дзе работнікам накідалі цэну на тавары. Верхаводоў арэштавалі, не зважаючы на тое, што начальство прызнало вымаганьня работнікоў справядлівымі.

Бодайбо. На ленскіх капальнях гаспадары капалень напісалі умову для работнікоў, работнікі адмовіліся падпісаць яе бо ня згодзіліся на разцэнку за работу. Ізноў апавесьцілі забастоўку, работнікі прыпынілі работу.

Агляд кніг.

Выйшлі з друку новые беларускіе кнігі:

Зборнік „Нашай Нівы № 1. Вільня 2912 г. 80 стр. ц. 15 к. У зборнік увайшло 10 апаведаньнёў: Тарас Гушча: Старасць—не радасць; К. Лейко: Кульгавы дзядзька Раман; М. Арол: Дзьве дарогі (з Белінскаго); Галубок: Кручэная авечка (перэклад з украінскаго); Олехновіч-Чэркас: Сусьветны жаніх; Хвэлька з Івенца: Думкі; Зьмітрок Бядуля: Тулягі; Ядвігін Ш.: Раны, Дачэсные; Янук Журба: Прыгонная душа.

Гальяш Леўчык: Чыжык Беларускі. (Зборнік вершоў). С партрэтам аўтора, 48 стр. цэна 30 кап. Вільня 1912 г. Акладка з рысункам аўтора.

Беларускіе казкі: Багатыр; Чэлавечае вока; Ведзьмар; Сямілетка; Вада памагла; Хаўрус; Куча грошы. 32 стр. з рыс. ц. 5 к. Вільня 1912 г.

Хілібэртава пакута, Верба, Палятуха. З Амфітэатрова, вольны перэклад В. Л. 32 стр. ц. 5 кап. Вільня 1912 г.

Беларускіе песьні з нотамі II, сабраные А. Грыневічэм і А. Зязюляй. 32 стр. ц. 25 к. Пецербург 1912 г. Выданьне А. Грыневіча.

Жарты.

Сустрэча старцоў.

— Як маешся, дзед Панас?
— А, здаро—здароў, брат Аўлас!
— Ну што, ці ажаніўся там ваш Тарас?
— О, жаніўся—жаніўся, даўно жаніўся!
— А з якога калена ён сабе жонку узяў, ці з нашаго брата, ці з мужыкоў?...
— Ды нашага—з нашага—стараставу дачку Параску узяў!
— А-а-а!... Вун яно што!...
І вялікі пасаг узяў?
— О, вялікі—вялікі: хатыль новы шасьцінітовы, на дзьве палавіны; шлеі строчэные, вышываные; барабалкі точэные, малеваные!
— А-а-а! Бачыш—бачыш!
- Кастыль новы вязовы, насеканы з закаклюкай!...
— А-а-а!
— А на канцы пуга—ўся ў вузлах, як неба ў зьвездах!...
— А-а-а!
— Як жагне пад хвост сабаку, дык на дзесятым дварэ гаўкне!...
— Ого-го!...

Рэдактар-Выдавец
А. Ўласоў.

Чародны нумэр выйдзе 19 ліпня с прыдаткам—кніжкай для падпішчыкоў.

Усе загранічные (ва ўсіх гасударствах Заходнай Эўропы і ў Паўночнай Амэрыцы) пачтовые канторы прыймаюць падпіску на „Нашу Ніву“ і самі дбаюць аб тым, каб газэта даходзіла акуратна. Дзеля гэтаго радзім нашым загранічным падпішчыкам не турбавацца с перасылкай грошы, а плаціць падпіску за „Нашу Ніву“ у сябе на почці.

ТЫЕ, КАТОРЫЕ ПАСТАНАВІЛІ ЗАСТРАХАВАЦЦА, НІХАЙ ЗВЕРНУЦЦА Ў

Першае Узаемнае Таварыство Страхаваньня Жыцьця 1902 г.

дзеля таго, што аснаўною думкай організатароў гэтаго чыста ўзаемнаго Таварыства было **зрабіць страхаваньне жыцьця агульнадаступным**, спадзеючыся, што **страхавацелі самі патрапяць раздзяліць свае ашчаднасьці між сабой і абойдуцца без дарагіх услуг акційных кампаній**.

Беручы пад увагу гэткую сур'ёзную і важную мэту „**Першаго ўзаемнаго Т—ва Страхаваньня Жыцьця**“, пры апрацаваньні уставы, варункоў страхаваньня і тарыфоў была звернена асаблівая увага на тое, каб, не нарушыўшы асноў устойчывасьці і моцы Т—ва і **не вымагаючы** пры тым **кругавой парукі** ад členoў Таварыства, **захаваць поўную ўзаемнасць і даць** членам Таварыства **найбольшые льготы**, якіх толькі можна дабіцца ў дзеле страхоўкі жыцьця.

Вынікам гэтаго кірунку сталіся **аснаўные льготы** страхавацелёў „Першаго Ўзаемнаго Т—ва Страхаваньня Жыцьця“.

Ўсе страхавацелі ёсць **праўдзівые члены** Т—ва, каторым устава Т—ва і полісные варункі заручаюць:

1) **Поўную ўзаемнасць** без кругавой парукі (атвецтвенасьці членоў), а іменна: учасьце у агульных сабраньнях, ў выбарах с паміж сябе Праўленьня і Рэвізійнай Камісіі, с правам быць выбраным, ў зацьверджэньні тарыфоў, сьмет і атчотоў, ў раздзеле даходоў і др.
2) **Самые танные прэміі з учасьцем** усіх страхавацелёў **ў даходах**;
3) **Самые льготные варункі разсрочкі** аплаты премій:
4) **Поўную свабоду** падарожы і заняцьця.
5) **Нетыкальнасць і бязспорнасць** полісоў;
6) **Найвышэйшая сумма выкупа** на выпадак перадтэрміновай астаноўкі страхаваньня, права **прыастаноўкі і аднаўленьня страхаваньня**.
7) Спэціальные **пазычкі для выплаты прэмій**;
8) **Выкупные і рэдукціраванные суммы**—вышэй другіх і **наказываюцца** ў полісах.

Упраўленьне Літоўска-Беларускаго Округа.
Вільня, Георгіеўскі праспэкт 4. — Тэлефон № 830.

Патрэбны рупные агенты.

„САХА“

Першы беларускі месячнік сельскай гаспадаркі

«САХА» дае практычные рады па ўсіх аддзелах сельскай гаспадаркі, дастасаваные да нашых варункоў і клімату

ПАДПІСНАЯ ЦЭНА:

На 1 год . . . . . 1 руб. 20 кап.
на 6 месяцеў . . . — » 60 »

Цэна асобнаго нумэру 8 кап., з дастаўкай да хаты 10 кап.

Пробны нумэр высылаецца дарма.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.—Рэдактар-выдавец **А. Ўласоў.**

Друкарня Марціна Кухты, Татарская, д. № 20.